

Var tegelbruket Tycho Brahes idé?

Trots att inget är skrivet om Tycho Brahes roll när det gäller etableringen av ett tegelbruk här i Rydebäck 1622, är det troligt att han tipsade Kung Christian IV om de gynnsamma förutsättningarna innan han gick i landsflykt 1597. Han fick nämligen Rya Storgård i förläning av den danska kungen, Kung Fredrik II, år 1578 och hade den kvar när Christian IV blev kung. Egendomen återgick till kungen då Tycho Brahe lämnade landet.

År 1622 fick holländarna Johann van der Ende och Frantz Bastian tillstånd av Christian IV att anlägga ett tegelbruk vid Rybecks strand. Johann van der Ende fick även överta storgården i Rya enligt kopian av det brev som finns att skåda i Rydebäcks museum och fick låta gården gå i arv trots att den var en kronogård. På 1600-talet delades storgården upp i tre enheter, Rya nr 1, 2 och 3. Och från 1600-talets andra hälft vet vi säkert att det fanns andra gårdar i Rya by utöver den tidigare storgården. År 1699 anges tex Rya nr 1, 3 och 7 lyda under tegelbruket. På 1600-talet och 1700-talet bytte te-

gelbruket ägare ett flertal gånger och under samma period övergick successivt gårdarna i Rya by från att vara kronogårdar till att bli frälsegårdar (gårdar ägda av adeln). En vattenkvarn (typ: skvaltekvarn) inom området var undantagen. Den blev en skattekvarn (ägd av självägande bonde).

Vid 1700-talets slut var Rya by en sk radby bestående av nio gårdar plus kvarnen som var belägen intill nuvarande Bredåkersvägen. Inägorna (åker- och ängsmarken) sträckte sig mellan byn och strandängarna vid Öresund med Ryabäcken som gräns i söder. Området mellan Ryabäcken och Heabäcken utgjorde en del av den med grannbyarna gemensamma fåladsmarken (betesmarken).

Delar av texten ovan härstammar från affischen "Rydebäck – från forntid till nutid", (ett samarbete mellan byggnadsarkeologen Adam Katsef och Jenny). Affischen finns att skåda i Rydebäcks bibliotek och var ursprungligen uppsatt vid Rydebäcks Station i samband med anläggningen av Rydebäcks Kulturstig.

Så här såg kartan ut efter enskiftesreformen, i slutet av 1700- och början på 1800-talet.

Rya radby Huskropparna ser ut som svarta fyrkanter runt siffrorna 1-9. Inga hus från den tiden finns idag kvar över markytan.

Rya 1-3 Tidigare kronogården, Rya Storgård.

Skattekvarnen (skvalta).

Bilden är framtagen av Jan-Tilly Jönsson